

Lyoni ooperiteateri ruumikitsikus lahendati efektse pealeehitusega (1831, Antoine-Marie Chenavard ja Jean-Marie Pollet; 1993, Jean Nouvel).

Chabe01 / Wikipedia

Estoniast, emotsioonideta

Algus lk 23.

Arhitektuuriloolasele on tegemist 1970. aastate arhitektuurikäsitluse näitega, ooperipublik on aga ette heitnud esinduslikkuse puudumist, liigset argisust. Võib-olla on just see üks põhjus, lisaks pileti hinnale, miks on soomlased meie ooperis sagedased külalised. Maja on siiski seest parem kui väljast: mõeldud on nii töötajatele kui ka publikule, kõigile on piisavalt ruumi. Eriti suurepärased on avarad fuajeed ja koridorid, mis ei lase kunagi tekkida tipptunni metroo tunnet, erinevalt näiteks kümnekond aastat tagasi valminud Musiikkitalost (2011, Marko Kivistö, Ola Laiho ja Mikko Pulkkinen), kus väljaspool kontserdisaali tundub võidutsevat totaalne säästuprogramm. Ruumikad olud võimaldasid suurendada ka truppi ja võtta ette hoopis ambitsioonikamad lavastused. Kümnekonna aasta pärast tõdeti, et on elatud kõvasti üle jõu ja ollakse sisuliselt pankroti lävel. Paari aastaga saadi siiski eelarve ja ettevõtmised tasakaalu ning ooperiteater jätkab.

Meil on aga oluline teada, mis sai vanast ooperimajast. Kultuuritegemine seal jätkus: lavale jõudsid nii teatri-, muusika- kui ka tsirkuseetendused, tegemist oli paigaga, kus andsid külalisetendusi paljud oma ja välismaised truppid, peavarju leidsid mitmed tantsuorganisatsioonid. Aastaks 2019 jõudis aga Senaattikiinteistõ (meie Riigi Kinnisvara ASi analoog ja prototüüp) veendumusele, et riik sellele hoonele kasutust ei leia ja muinsuskaitsealune hoone tuleb

suure investeringuvajaduse tõttu (40 miljonile hinnatud) maha müüa. Ostjat siiski leitud pole.

Peterburi Maria teater

Siin käsitletutest kõige uuem on Peterburi Maria teatri teine saal, just nii seda nimetatakse. Teatud mõttes on see kõnealuse Estonia juurdeehitisega kõige enam võrreldav. Ajaloolise teatrihoone suurepärase asukoha ja kultuuriloolise tähtsuse tõttu ei soovitud hoonet hüljata ning leiti võimalus teise saali rajamiseks hoone taha. Nimelt on Maria teatri teine külg vastu kanalit. Leiti võimalus lammutada terve ajalooline kvartal, kus säilisid vaid üksikud ajalooliste hoonete fragmendid – muinsuskaitsealised väga valus otsus – ja rajati uus saal, mis järgib linnaehituslikult kogu kvartali perimeetrit. Protsess oli valuline. Esimese arhitektuurivõistluse, mis toimus 2003. aastal, võitis Prantsuse arhitekt Dominique Perrault. Kuldseks kookoniks nimetatud abstraktne kujund osutus aga neli korda kallimaks teatrile kavandatud summadest ning ka tehniliselt liig keerukaks. Pärast viit aastat ponnitust sellest projektist loobuti. Korraldati uus konkurss, kus täpsustati ja tõmmati koomale lähteülesannet. Võistluse viie finalistiga hulgast – kolm Venemaalt, üks Saksamaalt ja üks Kanadast – valiti välja viimane ehk Diamond and Schmitt Architects. Juba 2013. aasta kevadel avati uus 2000 saalikohaga hoone.

Lyoni ooperiteater

Kõige intrigeerivam näide on aga hoopis Lyoni ooperiteater, kus ruumikitsikuse teema lahendati hoopis efektse pealeehitisega. Klassikaline historitsistlik

teatrimaja (1831, Antoine-Marie Chenavard ja Jean-Marie Pollet) sai Prantsuse tipparhitekti Jean Nouveli büroolt peale efektse kupli, mis vana kehandit kuidagi ei alaväärista, vaid toob selle arhitektuuriväärtuse lisamisega tänapäeva. 1993. aastal valminud juurdeehitis kolmekordistas teatri kasutuses olnud pinna, võimaldas teatril tegutseda edasi ajaloolises linnasüdames ja andis sellele lisaväärtuse, mis eristab seda kõigist teistest ooperimajadest. Linnaruumiline efekt on juba puhas lisaväärtus, öine vaade aga kirss tordil.

Estonia võimalused

Kaalumisel on olnud kaks ooperiteatrite muusikalavastusteks sobilikku saali loomisevarianti: kas uus hoone mere äärde või uus saal praeguse teatri juurde. Esimese plussid on kahtlemata võimalus luua silmapaistev arhitektuuri määrmärk, mis võib ka ebaõnnestuda, ja teatri ruumivajaduse täiuslik rahuldamine (kui rahakott lubab). Selle lahenduse puuduste loetelu on aga hoopis pikem: riigi omanduses sobiva kinnistu puudumine, märkimisväärselt suurem maksumus, logistikaprobleemid, linnasüdame nõrgestamine ja, mis käesoleva kontekstis kõige olulisem, vana maja saatus. Nagu eeltoodud näidetest näha, ei ole meist suurema ja pikema kultuuriloo rahvastel head eeskujuga pakkuda. Teatrimaju on meil rahvaarvu kohta juba praegugi päris arvukalt ja kerkib juurdegi (Linnateater). Kui paljusid me suudame ülal pidada? Estonia roll meie iseseisvuse ajaloo on ilmselge ja seega ei teki ehk olukorda, kus riik seda era-kätesse müügiks pakub, aga ehk ei sobi väärkat hoonet kasutada ka kõikvõimalike külalistruppide esinemispaigana. Väärtuslikud kaitsealused interjöörid ei võimalda ka eriti paindlikku lähene mist ruumile, mis on nüüdisaegse teatri puhul sageli vajalik. Kas oleme siis ühel hetkel olukorras, kus meil on mere ääres

ooperiteater ja kesklinnas Estonia maja, millele kasutust ei leita? Vana Sakala teatrisaal juba on sellises ebamääras seisus.

Tundub, et uue saali juurdeehitis Pärnu maantee poole on siiski mõeldav kompromiss. Nii säiliks vana maja funktsioon ja väärkus, teatrikülastajatele armastatud maja ja teater saaks toimida mitmekülgsemalt, senistele saalidele lisanduks hea akustikaga tänapäevane saal. Ajakirjanduses nähtud mahus juurdeehitise kasti ongi raske ette kujutada. See on ju aga ainult teatri visioon. Ehk saab ka vähemaga? Kas 1200 kohta on ikka vältimatu? Praegune 800 kohaga saal paistab toimivat päris kenasti. Kolm korda suurema rahvaarvuga Soomes (sh Helsingis üle 650 000 ja Uusimaa piirkonnas üle 1,6 miljoni) piisab 1300 kohast. Suur saal tähendab enamasti ka vähem etendusi. Norra suurepärases multifunktsionaalses ooperimajas oli COVID-19 pandeemia eelses ajal etendusi ja kontserte enamasti vaid kord-kaks nädalas: enamasti ei jätkunud publikut. Peterburi näitel saab öelda, et kaks maja on võimalik ühendada nii, et need üksteisel seljas ei ela. Estonia puhul võiks uus saal olla vanaga ühendatud keldrikorruse kaudu ja kahe maja vahel võiks kulgeda sisetänav. Muinsuskaitse konservatiivsemat tiiba erutanud bastionaalvööndisse ehitamise küsimus väärrib kahtlemata arutamist, kuid riiklikult olulise avaliku objekti puhul võiks ilmselt kaaluda ka erandeid. Mis puudutab võimalikke linnakindlustuste vundamentide eksponeerimist, siis see teema on Vabaduse väljaku aluses parklas juba läbi mängitud.

Kogu probleemide pakett on mitmetahuline ja vajab kaalumist. Pole üldse välistatud, et kõigi asjaolude vaagimisel ilmneb, et Estonia uus saal Pärnu maantee ääres ei olegi arukas lahendus. Nii suuri otsuseid ei tehta siiski emotsiooni ajel, vaid kõiki asjaolusid kaaludes ja ter- vikipilti silmas pidades. Rahulikku meelt ja kainet mõistust!

Peterburi Maria teatri teine saal on ehitatud ajaloolise hoone juurde (2013, Diamond and Schmitt Architects).

A. Savin / Wikipedia